

El noticiari de Guillem Llull (1809-1851)

Antoni Pasqual Andreu

Introducció

Gràcies a l'esma i al bon quefer dels erudits vuitcentistes Joaquim M. Bover Rosselló i Bartomeu Pascual Arrom, se salvaguarda el noticiari local que redactà el manacorí Guillem Llull Cerdà entre els anys 1809 i 1851. La tasca de Bover i Pascual consistí a transcriure l'obra manuscrita, actualment il·localitzada, titulada en un principi *Llibre de algunas noticias de lo que ha succeit y pasat hasta el present...*, incorporant-la en les seves miscel·lànies que es conserven avui a la Biblioteca de la Fundació Bartomeu March i a l'Arxiu del Regne de Mallorca.

L'obra de Llull, amb el seu sucós contingut i retrat d'un període tan ampli de temps, ha de ser un referent per a tota persona interessada a conèixer la història de Manacor de la primera meitat del segle XIX. Les còpies de Bover i Pascual ja han estat objecte de consulta i reproducció de fragments en obres d'historiadors locals. Gabriel Fuster, a la seva *Historia de Manacor* (2006) i Juan Riera Dalmau en els seus dos toms de la *Historia de Manacor. Siglo XIX* (2005; 2006) empen textualment amb encert alguns episodis recollits per Llull, ja que serveixen per il·lustrar amb frases d'un testimoni, moltes vegades presencial, els fets ocorreguts. Una transcripció completa de la còpia de Pascual la trobam, encara que sigui fragmentada en entregues setmanals, al *Manacor Comarcal* entre els anys 1982 i 1983 (del número 77 al 138), de mà de l'investigador Josep Segura Salado, que era aleshores col·laborador a la premsa local.

Els fets històrics de l'amplíssim document de Llull majoritàriament ocorren a Manacor, però en menor mesura també n'hi ha que esdevenen a altres pobles de la part forana o a Ciutat. A conseqüència del ressò o la repercussió que tenen a la nostra localitat també queden plasmats en el recull alguns esdeveniments memorables ocorreguts a la Península.

El contingut del noticiari és ben reblit i variat. L'ample ventall es pot dividir en conxes on els esdeveniments tenen un caràcter semblant. Així, trobam notí-

cies de caire:

Polític (obres públiques, resolucions municipals, alçaments...).

Militar (quintes, moviments de tropes...).

Religiós (rogatives, visites del bisbe, reformes als edificis de culte...).

Social (actes festius, crides municipals, epidèmies).

Econòmic (els preus dels productes en el mercat, els sous dels jornalers).

Meteorològic, astronòmic i sísmic (nevades i tempestes destacades, caigudes de meteorits, etc.).

La present comunicació no és un treball d'investigació, sinó una transcripció completa de la còpia de Bartomeu Pascual, que es troba a l'Arxiu del Regne de Mallorca, en el tom VIII (p. 517- 560) de les seves miscel·lànies. L'objectiu és fer accessible el noticiari a tota persona interessada a consultar-lo. Així deixarà de ser només un document d'arxiu o d'hemeroteca per convertir-se en un document viu que facilitarà la recerca en la història local de Manacor.

Puntualitzacions, abreviatures i símbols

A la transcripció s'ha respectat amb fidelitat el text original de Pascual. Hem mantingut les puntualitzacions aclaridores que el copista intercala dins el document de Llull. Les podem diferenciar fàcilment ja que són en castellà i el noticiari fou escrit en català. Per altra banda, s'ha mantingut l'ortografia no normativitzada de l'època. També s'ha substituït amb símbols moderns, semblants a la simbologia de l'època, aquests que representen diferents unitats de mesura. Per evitar que es facin interpretacions incorrectes adjuntam les equivalències d'aquests símbols i d'algunes de les abreviacions que apareixen en el text:

Trobam uns símbols per representar algunes unitats del sistema monetari establert a Mallorca en aquesta època. Hi apareix la lliura (μ), el sou (&) i, en alguns casos, seguint el sou unes unitats sense símbol equivalents a diners. Quant a les abreviatures, destacam dues unitats de mesura de volum i dues de pes. Així, trobam la barcella (barc.^l), la quartera (cràs.), el quintar (qq.^l) i la lliura (lbs.).

L'autor del noticiari

És evident que el noticiari que es transcriu és prou desconegut, però molt més ho és l'autor de dita redacció. Alguns historiadors locals s'han avingut i atribueixen a una mateixa persona la tasca que realitzaren a la nostra localitat dos manacorins coetanis durant la primera meitat del segle XIX. Albert Carvajal

Noticiari escrit per mestre Qui-
en Llull alias Serra, natural y resi-
de la vila de Manacor.

(Comprende desde 1809 à 1851.)

Año 1809.

Dia 13 de janer del referit any, feren en Manacor tres dias de rogativa ab el Sant Cristo de las Animas en lo altar mayor y enortinat per toda la iglesia, cuyos tres dias tenia el St Cristo 18. ciris qui crenavan desde las 6. del mati hasta las set y mitja del vespre, y cada dia demati deyen un ofi-
ci u se letania de Cristo. u el vespre feyen un sermó.

Imatge del document a les Miscel·lànies Pascual (ARM)

i qui signa aquesta comunicació som del parer que es tracta de dos personatges diferents, però que coincideixen en el nom i primer llinatge i també en el nom del seu progenitor. Per una banda, tenim Guillem Llull Reixach (1792-1854), que fou home de lletra: exercí de mestre d'escola, fou prevere i assistent del secretari municipal. D'aquesta darrera feina queda la redacció que deixà en relació a les festes que es feren a Manacor l'any 1814 per celebrar el retorn al tron de Ferran VII.¹

Què sabem de l'altre Guillem, l'autor del noticiari que transcrivim? Bover i Pascual, en les seves còpies, anotaren que a la darrera pàgina del manuscrit original hi havia un afegitó posterior a la mort de l'autor en què es donava coneixença de la data de la seva defunció. Aquesta ressenya ens ha conduït a desgranar-ne d'altres i poder esclarir qui era el personatge.² Mestre Guillem Llull Cerdà, de malnom Serra, era fill de Guillem i Francina. Va néixer a Manacor dia 10 de

1 AMM. Fons Gabriel Fuster.

2 Llibre de baptismes 1778-1789 (AMM, 596/1). Llibre de baptismes 1801-1809 (AMM, 597/2). Llibre de baptismes 1810-1817 (AMM, 598/1). Llibre de defuncions 1854-1857 (AMM, 621/1). Padró d'habitants de 1824 (AMM, 872/3). ARM, Prot. M- 2547.

maig de 1789. Va contreure matrimoni amb n'Antònia Parera Fullana i tingueren almanco cinc fills, anomenats Guillem, Llorenç, Tomàs, Magdalena i Francina. Quan morí, dia 24 de març de 1855, a l'edat de 66 anys, era teixidor, d'aquí el tracte de mestre. Va viure al carreró del Comte, actual carrer Peral. Féu testament un dia abans de la seva mort davant el notari Juan Morey. Anys més tard, Joaquim M. Bover puntualitza, a la *Biblioteca de escritores baleares*, que el noticiari del qual ell realitza la còpia es troba en mans dels hereus de Guillem.

Noticiari escrit per mestre Guiem Llull alias Serra, natural y vesí de la vila de Manacor.

(Comprende desde 1809 à 1851.)

Añy 1809

Dia 13 de janer del referit any, feren en Manacor tres dias de rogativa ab el Sant Cristo de las Animas en lo altar mayor y encortinat per tota la iglesia, cuyos tres dias tenia el St. Cristo 18. ciris qui cremaven desde las 6. del matí hasta las set y mitja del vespre, y cada dia dematí deyen un ofici y se lletanía de Cristo, y el vespre feyen un sermó.

Los dos primers dias predicá el Rev.^l Sr. Pere Llull Pre. de la present vila de Manacor, y el tercer dia predicá el R.^l P. Fr. Jusep Cañellas, Prior del Convent de Manacor. Mes lo diumenge qui vingué devant feren una capta per los pobres de la guerra, y aplegaven de tot com es, diners, blat, ordi, faves, guixas, ciurons, monjetas, camías, llensols y pedassos, cuyos pedassos eran per los ferits de la guerra, y cualsevol qui feya fileons guañava 40. dies de perdó, per fer cuya capte vingueren dos canonges de la ciutat y D. Antoni Puigdorfila y D. Nicolau Dameto y aplegaren en esta de Manacor lo siguiente: Primo en diner 168 μ 5 & 6. – Blat 87 cuarteras, 2 barcellas, 5 almuts. – Ordi 21. crās, 4 barc.^l – Faves 18 crās. – Guixas 2 crās. 1 barc.^l – Ciurons 2 barc.^l – Monjetes 2 barc.^l – Total 129 cuarteras 5 barcellas y 5 almuts. = El valor de los espresats y diners fan la suma total de 651 μ 11 & 3.

Mes dia 14 de janer dit, que era el segon dia de la rogativa ja arribaren noticias molt bonas com son las siguientes: que resava una carta que enviá el R.^lP. Lector Soís de S.^l Francesch, el qual se embarcá per capellá des regiment de Soissos, cuya carta deya: “he tenguda la honra y honor de acompañar Napoleon á dins un cotxo de ferro ab 4000. homos de exercit devant y darrera, no per temor dels francesos, sino per temor dels españols que temian no se apoderasen de ell, porque tot el desitx era ferne benas”.

Dimas a 11 octubre de 1809. de part de la tarde va fer una tempestat ab aigo y vent y tomá dotse molins.

A ultims del mes de desembre de 1809. se predicá de part de la tarde la novena del gloriós y martir S.^l Sebastí, y se digué que á Girona a causa de la fam que patian es menjava carn de cavall, y se morian á milenars de personas de fam, y dia 31. del dit desembre vingué noticia de que se havian entregat á causa de dita fam.

Este any la verema aná a 34 & la somada.

Añy 1810

Dia 26 janer de lo espresat añy feren en Manacor una crida qui deya que tutom entregás la mitat de lo or y plata que tenían.

Dia 30 janer de dit añy baptisaren tres ninas bessonas, de una filla del amo de Son Forteza.

Dia 2 de febrer feren altre crida que no fos nigú qui es passetjás en cotxo pena de 24. doblas, y pagant ditas 24 doblas, no mes porian menar 2. mulas.

Dia 6 febrer de 1810. feren altre crida en Manacor qui deya que cualsevol que volgués blat ó faves espera fins á St Jaume y Sta Ana, que comparegués en la Sala, y los donaven duas barcellas, una de blat y la altre de faves, el blat á 24 & y las faves á 16. y esto lo va fer la Justicia, per motiu que va plourer mes de vint dias de seguida posantsy dia 22 janer.

Dia 11 de mars de 1810. se digué en sa trona de Manacor, que se retiraven una multitud de frares y monjas de Valencia per causa dels francesos que hi eran molt prop y dia 12 desembarcaren y á causa de que los francesos prisioners en Palma las tiraren alguns maquets ó pedretas, hi hagué una gran confusió que tota la ciutat se va alsá, que fonch precis tocar generala, y los frares de tots es convents ab un Sant Cristo en sa ma suplicant que cesasen.

Dia 13 de mars de dit añy fonch trobat dins el torrent de Manacor un cap ab un ull en mitx del front. Mes dia 16 de dit mes tingerem noticias molt bonas, y foren que es Caro va pendrer tota la Andalucía y los francesos qui se trobaven en la ciutat de Valencia y D. Jusep Botellas a forcé de esperó de cavall se escapá.

Tot el mes de mars de lo espresat añy, el blat corria á 24 & la barcella, y entrant en abril a 26 & y a 28 & y dia 22 de dit mes qui eran las festas de Pasqua de Resurrecció corria a 30 & y tot el mes de maig també y entrant en el juñy a 32 y a 33 & y el dia de sant Juan encare corria a n'el matex preu, cuyo dia en dugueren a se Cortera de novell, y lo pagaren a 25 &.

Este añy hasta el mes de maig el ví aná á 4. y a 5: el dia de sant Juan el posaren á 7. y el dia de sant Pere a 8. y a ultims de juliol el posaren a 10. y encara la Justicia va fer obrir porque no sen trobava en cap seller. – En este añy pagaren la verema á 4 μ & la somada, pero el ví no baxá de 9 y de 10 doblés la cuarta.

Dia 17 abril de dit añy en dimecres sant a las 11 del dia, arribá el bisbe y el vicari general de Valencia per causa del combat que hi va haver.

El dia de sant Juan de 1810. dugueren faves novelles a la Cortera y las pagaren á 100 &.

Dia 4 de agost de dit añy a les 3 de la tarde va fer un trò molt grossissim, en tal manera que tutom deye que se devia haver sentit per tota Mallorca, y lo va fer sens ninguna especie de nigulat.

Añy 1811

Dia 30 de mars de 1811. El Sr. Miquel Rossiñol Pre. se tregué un ull ell matex.

Dia 5 de juñy de 1811. se feu en Palma lo enterro ó funeraria del Marqués de la Romana, y partiren a tot hom un ciri de tres unsas y en repartiren mil y vuit cents.

A los primers dias del mes de setembre surtí un estel ab cova, lo qual surtí fins pasat Nadal.

Dia 26 octubre de 1811. desde que el sol se pongué fins que torná surtir succehí en Palma una grossa tempestat de vent de llebetx y mar de mitjorn, que espeñá cuantas barcas hi hagué en es Moll, y una qui ne donaven quinse, dich, onse mil duros, la tirá á fons, cuya destrosa fonch en disapte.

Entrant a lo referit any 1811, el blat corria a 30 & la barcella, y a 32 y a 33. Dia 28 de abril descarregaren en el port de Manacor una barca de blat forasté, qui era ingles, y lo dugueren a la vila en casa den Llorensó en el carrer de las Tafarras, y lo posaren a un duro se barcella, y era procesó feta de la gent qui sen duya a causa que el mallorquí corria a 36 & y entrant en el maig a 37 y 38. y dia 10 del matex mes deyan que en ciutat corria a 39. Dia 12 de dit mes de maig en Felanitx las faves se veneren a 9 μ & la quartera y lo ordi novell a rahó de 20 & la barcella y dia 14 de dit mes em demanaren es blat a 40 & y la xexa a 42 &. Mes el primer blat novell que es vené fonch pagat a 36 & la barcella y las faves novelles a 10 μ & la quartera. Mes dia 7 de octubre del present any, ja no se trobava en ninguna part blat á ningun preu, essent que encara no el regalaven, pues en algunas parts de venian de forasté á 37 & y luego ja no n'hi hagué y dia 8 de dit mes ja lo posaren a 38. y dia 21 pagaren la xexa de llevó a 44 & 6. Dia 16. novembre del espresat any arribá una barca en el port ab 170 quarteras de blat, y lo posaren a 38 & la barcella, a cuyo preu el mallorquí hi anava, y dia 8 dezembre corria a 41 & y per las festas de Nadal a 44 & y la xexa a 47. y los ous a 9 & se dotsena y el arrós a 20 doblers la lliura.

Dit any 1811. pagaren la verema en Manacor a 4 μ 15 & y en Felanitx la mes cara a 5 μ 6 &.

Dit any 1811. se feu la portalada nova de ses coranta horas, y se trobá una tunica del S.¹ Cristo y deyan era la matexa que duya quant lo arribaren a Manacor.

Añy 1812

Dia 20 de janer de 1812. el blat corria a 46 & la barcella y las faves a 6 & lo almut y los ciurons a 6 & 8. y dia 27 posaren es blat a 48 & y en la tarde del matex dia lo posaren a 50 & y ses monjetas blancas a 10 & lo almut y las figas secas a 9 y a 10. doblers la lliura y los ous a 9 & y a 10. & la dotsena, y las faves a lo ultim de dit mes a 8 & s'almut.

Dia 10 febrer descarregá en el port de Manacor una barca ordi que posaren a 30 & la barcella y era foraster y brut, y el mallorquí a 56 y a 57 &. Dia 17 las faves corrian a 9 & s'almut y lo ordi foraster a 31 &. Dia 20 feren en Manacor una crida que en el port de Felanitx hi havia blat a 51 & la barcella y faves en Manacor a 7 & 8. Dia 23 de dit mes lo posaren a 52 & y dia 28 a 54 & y lo ordi a 30 &.

Dia 12 de mars de 1812 feren en Manacor una crida que no fos negun forner que se atrevis a fer rollos o cocas. – Dia 15 de dit mes el blat corria a 3 μ & la barcella, y lo ordi a 33 & y las monjetas a 13 & s'almut y las faves a 9 & 8 y en ciutat a 12, a 13. y a 14 & y en Petra se veneren a 16. – Mes dia 19. lo dia de S.¹ Jusep lo arrós corria a 26 doblés la lliura y dia 24 a 28 doblés, y el blat a 3 μ 4 & y encara era com qui partirló, y las faves a 12 & s'aumut.

Dia 30 abril el blat corria a 3 & 7 y cada día ana pujant. – Dia 6 maig el blat forasté corria a 3 μ 10 &: mes en el dia de la fira de Sineu que en aquest any fonch el dia de la Creu los jodions o fessols corrian a 17 y a 18 & s'almut. – Dia 11 de dit mes el blat tingué un poch de baxada, com era a 3 μ 6 & la barcella y el dia 24 de juñy ja corria a un duro la barcella y era novell, y la xexa a 32 &.

Dia 13. de juñy de 1812. dia de sant Antoni va arribar la present noticia.

El dia de sant Antoni
a Manacor va arribar
una noticia qui feya
tot el poble tremolar.
Devés las set del matí
cuya noticia arribá
y a las nou del matex dia

del tot se va declará.
En la primera vegada
es també va declará
de vint y cinch fins en coranta
que sen anasen a assentar.
Tot hom estava enfadat
en vista que no quintaven
un billet los entregavan
toca fill tu ets soldat.
En la tercera vegada
nigú hi va haver reservat
corona y quatre menors
y els xuyetas mesclat.

Dia 22 agost de 1812. feren en Manacor tres dias de alimares, y publicaren lleys novas.

Añy 1813

Dia 5. setembre de 1813. dia de la primera fira, feren en Manacor la grandiosa festa del orga y feren una oferta de cent duros, a la que hi va anar tota la Comunitat com es tot el clero, en cuyo dia predicá el R.º P. Lector Ferrer del Sant Esperit.

Any 1814

Dia 31 de mars del espresat any, repicaren per nostro amat rey Fernando 7.º per haver entrat dins España y a los primers dias de maig arribá la noticia del Perdó general: y dia 19 de dit maig feren en Manacor una gran processó en acció de gracias per haver tornat nuestro amado Rey Fernando septimo en el seu trono, y el Papa a Roma. – Dia 20 vingueren noticias que ja no se havia de posar la Constitució, ni pasar avant el Campo Santo, ni el pago que havian posat.

Mes dia 21 de dit mes de maig feren en el Convent una gran festa en acció de gracias, y a los 22 de juñy vingué noticia que a las 5 de la tarde entraren al Gefe politich en 12 granaders.

Añy 1816

Dia 6 octubre de 1816. pesaren las campanas del campanar de Manacor, pesant la grossa 12 qq.º 20 lbs. la mitjana 9 qq.º 44 lbs. y la petita 2 qq.º 54 lbs.

Dia 24 de novembre del espresat any se feu la bendició de ellas y foren benchidas per lo ardiaca de Palma de ca el marqués de la Torre. Posaren per nom a la grossa Miquela, a la segona Vicenta, y a la petita Antonia, y dia 29 del dit mes y any las pujaren en el campanar y dia primer desembre fonch el primer dia que repicaren ditas campanas.

Añy 1818

Dit any el dijous sant fonch a 19 de mars dia de sant Jusep y se digueren quatre misas y lo ofici major y una en es convent. La primera fonch celebrada a las quatre del mati per el R.º Sr. Pere Juan Truyol Pre. A las cinch la celebrá el D.º Bonet Pre. y a las vuit la celebrá el Sr. Miquel Conillas Pre.

y a las 9 la celebré el Sr. Jaume Gelabert Pre. y Mayolet: en el Convent la celebré el R.^o P. Torres Pre. a las set. Un tal Rev.^o Mestre de Felanitx ecónomo de Manacor digué lo ofici major y el R.^o P. Lector Ferrer trinitari este año feú la Corema, y Josef y Nicodemus foren el R.^o Sr. Miquel Febrer y Negre Pre. y el Sr. Miquel Mascaró de la Cova Pre.

Año 1819

Día 8 de abril de 1819. en dijous de la semana del Ram, el P. Felix caputxí predicant digué que dins el reine de Murcia sen entraren tres pobles.

Diumenge a 23 de maig del espresat año a las deu y un quart de la nit feú una gran claredat que per totas parts es dexá veurer: despues se físá en el cel com a modo de una serp durant un espay de mitx quart de hora.

Año 1820

Día 23 abril del espresat año 1820. arribá a Manacor D. Pedro Gonzalez Vallejo bisbe de Mallorca y en confirmá 1725.

Día 29 de dit mes y año se publicá la Constitució, y dia 30. juraren el rector, tot el Clero y la Justicia.

Día 28 de maig de 1820. posaren el cordó per causa de la pesta de son Servera y Artá, y dia 25 juliol de dit año, a las 5 de la tarde, arribá a Manacor el General ab 46. soldats de cavall, y dia 29 de dit mes se encontrava en Manacor tota la noblesa de Palma com era el dit General, el Major de la plaza, el Gefé politich, su Illustrissim, en fin tota la majoria donant las suas disposicions per dit cordó. Dia 9 agost de dit año circa las onse del dia arribaren a Manacor un cabo del cordo de Artá arcabusetjat, per haver menjada una ovella qui havía passat allá d'alla el cordó, essent axí que ja li havian feta fer corentena, y a dos soldats y un paísá qui estaven ab ell los donaren presili.

Año 1821

Día 13 setembre del referit año posaren cordó en Manacor per causa de la pesta de Palma, y dia 2 de octubre vaig lletgir una carta qui deya que el carrer dels Boters, el de la Mar, el de Apuntadors, el dels Juheus, el del Estaño, el del Vi, el de ca Don Salas fins a la muralla y altres, estava tot cordonat, y tota la gent feyan surtir.

Año 1822

Día 12 janer de dit año vaig rebre una carta de casa de mestre Juan Femenía dientme com dia 12 de dit mes de janer entrá dins casa seva, lo qual havía viscut en lo acampament de las barracas que havian fetas fora de la ciutat, y dia 14. va entrá la tropa ab la Junta de Valldemossa, y també tots los frares ja estavan en los convents.

Día 2 de maig de 1822 s'endugueren tota la plata de la iglesia y del convent de Manacor.

Año 1823

Día 7 novembre de 1823. llevaren se pedra de la Constitució.

Año 1825

Dia 24. febrer, dia de sant Macià un tal mestre Bartomeu Ferrer, forner, casat ab una tal Moleta, va veure sembrar blat en las Rotas, antes de arribar a nel pinar de San Juan quant anam a ciutat, y digué que dins breu temps fonch nat moltisim be.

En este any tot el mes de febrer y mars compravem s'aigo a un dobler cada duas gerras.

Dia 1.er abril de 1825. espressat, dia de divdres sant, quant se processó rodava, se posa a plourer, y digueren homes de 50. y de 60. anys que no tenian recort de haver vist una tal cosa.

Añy 1826

Dia 4 mars de 1826 feren títeres en Manacor, de onsos, moneyas, cans, y un burro, en el ..... y pagavan nou doblers.

Dia 17 abril morí el R.^t Sr. Pera Llull Pre. y dia 23 tengueren el seu dol dins la iglesia y el vicari de las Barracas y el Sr. Riera Pre. de can Cadena de plata, y el vicari Molete digueren la corona damunt la trona.

Dia 7 maig a las cinch de la tarde arribá el Bisbe, y dia 12 va partí la volta de Artá.

Añy 1827

Dia 14 octubre de 1827. se digué que casi per tota Mallorca se havia sentit terra tremol; pero en Sineu pegá mes fort.

Añy 1828

Dia 5 de febrer del espresat any robaren tota se plata de la iglesia de se Pobra.

Añy 1829

Dia 24 de juñy de 1829. el dia de St Juan no dugueren támolo en la processó, no ballaren san Juan ni tampoch tiraren a nes gall.

Mes dit dia feren una crida que no fos ningun jove que se entretengués a conversar dins dins el lloch sagrat ab ninguna jova, pena de deu mesos de presili, y la jova tres mesos de presó.

Dia 26 desembre de dit any 1829. circa las nou de la nit se posá á fer neu y cobrí tota la terra.

Añy 1830

Dia 11 janer de 1830. de part del matí feu una nevada que durá per espay de once dias per los carrers y encara se encontravan pilots de neu. – Mes dia 1.er de febrer en la nit en algunas parts altre volta va fer neu, y lo endemá lo propi. – Mes dia 5 de dit mes a la una de la tarde cobrí tota se terra: pero desde luego se posá a plourer y la fongué tota, encara que per algunas parts durá cinch y sis dias, y dia 7 y dia 8. feu unas diadas de sol y vent molt bonas, y dia 15 de dit mes altre diada molt bona, y después ja no plugué per Manacor mes que algunas bruscas dins el mes de abril, y dia 15. de maig dia de sant Isidro feu una ventada tan grossa, que no sen havia vist may tant furiosa, y lo propi el sen demá.

Año 1831

Nota. En este año repite Llull palabra por palabra todo lo que ha escrito en el año 1830. como sucedido en 1831. cuyas nieves y vientos es imposible sucedieran dos años seguidos los mismos dias. Seguramente Llull al escribir las notas que le sirvieron tiempo despues para trasladar al libro omitiría anotar en ellas el año y no sabiendo con certeza en cual de ellos sucedieron dichos fenómenos los continuó en ambos a fin de no padecer omision. En este momento no tengo datos para aclarar en que año sucedieron; pero en su dia lo aclararé y anotaré al margen. Continua Llull:

Mes dia 9 de dit mes (mayo de 1831.) beneiren la campana que es diu ne vespres, y dit dia feren festa de sant Guiem.

Mes dia 5 de juñy se dexaren de tocar la Queda.

Mes dia 29 de juñy dia de sant Pere comenzá a tocar es rellotje.

Dia 14 de juliol comensaren a tocar las batayades per los estremuncions, y per lo homo en tacavan dotse y per la dona deu.

Dia 28 de setembre feren crida qui volia dur verema á nes Port de Manacor la pacarian a un duro.

Añy 1832

Dia 1er de mars de dit añy qui era el dijous llarder, un tal P. Montemayor misionista predicá en Manacor.

Dia 10 de abril de 1832. dins el fossá de esta vila, trobaren un ninet qui deyen era viu: y dit dia mes y añy en trobaren un altre sens brassos camas, ni cuxas y tenia quatre dents, y los facultatius lo feyan de edat de devuit mesos y jo Guillem Llull relator, lo vaig veurer.

Dia 15. de abril de dit añy, dia del Ram, va esser dominica, y digueren matinals y sermó los matinals digué el Sr. Antoni Morey P.^{re} y Peretó, y el sermó el coesmé qui era el P. Pisá de St Francesch.

Dia 26 agost de 1832. en Soller va fer un treboli de vent, el qual tirá el batiport o escansell de la iglesia hasta lo altar major, ademes tomava casas, y tirava socas de ausina al aire, el qual va fer moltisim de dañy.

Noticias del cuadro, del principi fins a la fi, de lo vist per jo receptor Guiem Llull. – Dia 23 de agost del espresat añy 1832 comensaren a llevar el cuadro vell del altar major de esta vila. – Mes dia 19 setembre arribá la barca St Llorens del patró Coll, qui portava el cuadro nou, cuyo dia jo me encontrava en el port de Manacor y lo vaig veure descarregar y lo endemá dia 20 lo dugueren a Manacor, y dia 28 novembre a las onse y mitja del dia pujaren la primera pessa del cuadro que fonch el nitxo del mitx y jo vaig ajudar a pujarla y dia 15 desembre posaren la ultima pessa de dit cuadro que fonch el sagrari y alguns adornaments.

Añy 1833

Dia 20 abril de 1833. acabaren de daurar el sagrari, y dia 21 fonch el primer dia que hi posaren el Bon Jesus patent y dia 18 de juñy a la una y tres cuarts de la tarde, dugueren sant Jaume a la iglesia, y dia 20. fray Simó Tauleta y Antoni Treufoch, tots dos de Manacor, comensaren á pintarló. Mes dia 11 agost del mateix añy benehiren dit sant Jaume, essent padrins lo pare y la mare del Sr. Rector Bordoy, y feren en la bendicció y per vila 100 μ 15 &. Este dia tots los sons de la vila se passetjaren sonant, y feren las corregudas de part de la tarde essent batlle aquest añy el Sr. Salas Xema, y qui feu el sermó de la bendicció fonch el P. Lector Ferrer del Sant Esperit.

En aquest any de 1833. la verema la donaven a 6 & y a 5 & la somada y alguns la dexavan perdre en la viña per causa que valia mes el port que la verema.

Mes dia 16 de dit mes y any feren una crida que no fos ninguna persona que tocas ab sas mans es pex ni se carn mes que el carnicer y el pescador que el venian, ni las demes cosas que se haguessen de comprar; pero durá poch temps.

Mes el 1.er agost de dit any 1833. un home de Petra se passetjava per los carrers de Manacor y de casa en casa deya: qui vol comprar blat a cuyo blat lo va vendre a 9 & 6 la barcella. Mes este any un tal Ros llebre digué que dins se pleta de Bendrís de 16 almuts havia cullidas 16 quarteras de faves y lamo Antoni Poc-oli alias Cus digué que a quatre corteradas qui se deyan ses Cents hi va cullir 272 quarteras.

Dia 15 setembre del espresat any feren en Manacor las festas per nuestro amado Rey, y dia 22 se publicá el jubileu y dia 26 la parroquia el comensá.

Dia 10 de octubre posaren es cordó per la vorera de mar.

Dia 6 novembre dexaren de tocar els tambors y dia 8 llevaren es dret dels realistas.

Noticias de quant se va fer lo Abeurador. – Dia 15 de juliol de 1833 fonch el primer dia que comensaren los fonaments, y dia 27 comensaren a principiar.

Añy 1834

Dia 10 de febrer de 1834 posaren la ultima pedra de dits abeuradors, y la primera bistia que hi va beure, va ser el cavall del Sr. Juliá Salas y Xema, batle, el qual fonch qui la feu fer.

Dia 26 de dit febrer quintaren los soldats y ne feren quince, y dia 14 juliol del espresat any feren altre quinta.

Dia 23 febrer de 1834 se comensá la devoció de dir en la parroquia a se missa de auba, o be en la primera missa, la corona de la Purisima, y el primer qui la cantá fonch el Sr. vicari Marinero, y el Sr. vicari Llull alias Galina, y el Sr. Jaumet, o capellán de Son Juan Jaume, y el Sr. Pre. Cadena, y el qui digué la misa fonch el Sr. Sebastiá Delgado Pre.

Dia 23 de juñy de 1834. aturaren los sants de fer capta y los frares també y dia 2 agost de dit any comensaren á enterrar dematinada sens capellans, y aquest dia n'enterraren quatre com son los sigüents: un tal Mora de s' Antigó, mestre Juan Tauleta, se dona den Busquets, y un germá del amo de Son Forteza.

Añy 1835

Dia 10 de febrer de dit any feren en Manacor el sorteo de vint y un soldat.

Dia 12 de abril de 1835. feren una crida qui deya de devuyt anys fins en quarante havian de esser urbans, y dia 25 juliol, **(vingué el Governador civil, y dia 14 de dit mes Nota: lo entre paréntesis no vale per ser equivocacion)** del matex any juraren tots los urbans a favor de la Reyna.

Dia 14 de juñy de dit any vingué el Jutge de Partit: dia 8 de juliol vingué el Governador civil, y dia 14 de dit mes y any feren la crida dels alcaldes de barrio.

Dia 10. de agost del espresat any 1835. a la una y mitja de la nit, em digueren que se comensá es rebumbori de Manacor, en cuyo dia jo me encontrava en la vila de Inca, y un tal Pere Marit, santé, y un tal Vicens Alonso menescal, de Manacor y vesí de Inca, este dia veniam tots tres de dita vila,

y per el camí ja mos donaren malas noticias, pero no ho creguerem y quant forem a Manacor fonch mes que lo que contavan, porque en la viña den Segismundo ja trobarem homos ab so fusell, y en los Creués lo propi, y com eram coneguts ems dexaren pasar, essent axí que jo manava un burro de un tal Guiem Porcell qui lo tenian pres, pero vaig callar y no ho saberem, que de lo contrari crech que haurian mort dit burro en aquella estació. En fin dia 11 de dit mes y any a las vuit y mitja del matí, entraren en Manacor vuytanta soldats de a cavall carrera uberta y entraren per el carrer de Ciutat cridant viva! viva! sens pronunciar altre paraula, y esto jo lo vaig veurer de ma casa propia, y de seguida anaren a plassa, obriren la preso, y tregueren los que hi havian posats presos com eran diferents señors y particulars, que el dia antes volian fossen tots morts dins un gran foch que feren devant la presó, y diferents infamias que no dich. Mes dia 14 de dit mes a las onse de la nit tregueren los frares del convent y dia 16 de dit mes feren presó de dit convent, y dit dia a las vuit del matí assentaren tots los presos per veure los qui faltavan, y este dia de seguida en tancaren catorse. Mes dia 27 a las tres de matinada s'endugueren 27 homos, esto es, dotse engrillonats y los demés amarrats y a peu, a lo qual embragaren catorse carros y se galera del Sr. Ecónomo, un tal Bordoy Pre. de Felanitx. No dich mes, solament fas present com ne embarcaren moltissims, y los demés a las armas esceptuat un tal Tafál que lo arcabusetjaren a Palma. Mes dia 12. de setembre embarcaren el capellá Viudo, y el Sr. vicari Riera alias Cadena de plata.

Dia 22 de novembre de 1835. beneiren el Campo Santo nou, com es el jardí que feu el R.^l Sor. Rector Vert de esta vila de Manacor, lo qual morí lañy ..... a presencia meua, en la escala de D.ª Mariana Poyo de la ciutat de Palma. Mes dia 25 de dit mes de novembre fonch el primer dia que se va enterrar en dit cementeri, y fonch un ninet: y la primera dona fonch una tal Busca, de edat de 104. añys, anomenada Catalina Torrents, pues havia nat lo any 1731. y morí á 27 de novembre de 1835.

Dia 30 de novembre de 1835. dia de sant Andreu, en Manacor y demes vilas y ciutat feren una quinta moltíssim rigurosa, esto es, sens mida, petits y grans, y tocaren a Manacor 83 soldats, 3. cortes y 3 dezens, en cuya quinta hi va caure mon fill Guiem Lluill de cuya quinta ne entraren 400 a Milicias Provincials, un dels quals n'era dit mon fill, 126. a cavallería y 84 a artillería y los restants en num.^o de 990. ja foren embarcats dia 9 febrer de 1836.

Añy 1836

Dia 11 de febrer de 1836. circa las cinch de la tarde, posaren los primers fanals, un en la sala y lo altre en la cantonada del Sr. Suñer.

Dia 4 de mars de lo espresat any, embarcaren a las nou de la nit 102. valencians que tenian presos, y ab cuyos valencians embarcaren los sigüents mallorquins que també tenian presos per causa del alborot de Manacor: primo, Jaume Calso, Antoni Truyol Colat, en Figó dos fills de mestre Antoni Neula, en Lluís Mosso, en Precios de plassa; en Pipero, y en Monjo, tots per sis añys de servici a ses armas.

Dia 13 novembre del referit any prop la porta de Jesus de la capital de Palma, un jove de 18 añys matá una joveneta de la matexa edat, a las set de la nit, a causa de volerla forssar, y la matá ab una escopeta ab perdigons y un fill meu la va veure, esto es, en Guillem, cuya joveneta antes de morir tingué temps de declarar el cas.

Dit dia un home caigué ab un sach de farina, y se rompé una cuxa, y lo endemá morí.

Dia 16 desembre de dit any devallaren las campanas del campanar de St Domingo de Palma y las dugueren a la vila de Algaida.

Añy 1837

Dia 3 de janer de dit any en Manacor se feu una crida no molt graciosa, es a dir, sobre una cussa qui anava de vega etc.

Dia 4 janer de 1837. a las tres de la tarde devallaren a trossos las campanas de St Francesch de Palma, y las tiraren per las finestras de se terrada qui cauen demunt lo portal major. – En dit dia també feren bossins y abaxaren totas las campanas de los convents de ciutat, esceptat las de St Domingo, una del Sant Esperit, una de St Cayetano, y la de los Caputxins, que per ser molt bonas, las canviaren ab altres campanas esquerdades.

Dia 13 de dit mes y any tomaren las campanas del convent de Manacor, y dia 23 de dit mes a las sis de la nit, arribaren se campana del Sant Esperit, y dia 28 de dit mes va ser el primer dia que tocaren Santos ab ella.

Dia 25 de dit mes de janer de 1837 a la una de la nit es posá en el cel un ruedo grandiós moltissim vermey, y durá hasta las tres de la matinada, y per tot el cel estava ben clar com un llum salvo es ruedo vermell y com se anava minvant tornava negre, que feya estar tutom espantat perque homs de avansada edat no ho havian vist may.

Dia 14 de abril vaig tenir carta de mon fill dientme que treyan las monjas en Palma, de los convents siguents: – las de Sta Margalida las dugueren a la Concepció, las del Olivar a Sta Clara y las de la Misericordia y las de la Consolació a Sta Magdalena.

Dia 17 de juñy 1837. a las sis de la tarde embarcaren las duas compañías de preferencia del Provincial de Mallorca, y dia 18 a la matexa hora entraren en Barcelona sens novedat.

Mes dia 1.er agost del matex any, en Barcelona fusellaren un capita per haver venut el seu batalló a los facciosos: y dia 6 del matex mes daren volta de garrot a un canonge de Cardona, per haver venut el castell de aquella ciutat, y desde que el tregueren de la capella, hasta que fonch mort, sempre plugué algo molt grossa, a pesar de que antes de treurel estava bastant clar. Esto lo vaig notar de una carta que me enviá mon fill Guiem qui ho va veure.

Dia 28 setembre de 1837. morí D. Martí Bonet en Mahó a causa del desterro que li donaren per la rebolució que hi va haver en Manacor el dia de sant Llorens, cuyo Sr. Bonet havia estat embarcat el dia 12 febrer de 1836.

Añy 1838

El primer de janer de 1838. tenguerem bon principi de any, pues en aquest dia quintaren.

Mes dia 12 de mars vingué el tercer jutje, es a dir, el qui feya tres.

Dia 6 abril dit 1838. comensaren á fer los fonaments des porxo de plassa, y dia 9 posaren la primera pedra de las columnas y dia 16 setembre en dissapte de la darrera fira lo acabaren.

Mes dia 27. de dit mes feren una quinta de 18 y 19 anys, y en feren vint y cinch.

Añy 1839

Dia 9 abril de 1839. feren crida en Manacor, que se llevasen tots es colcadors.

Dia 26 maig del matex any feren altre crida en Manacor que no fos ningun atlot qui jugás per el carrer pena de 6 & y dia 27 s'oficial se passetjava y en trobarné los duya á se presó.

Dia 31 agost de dit 1839. acabaren de emblanquinar la iglesia, y era un tal Roseta. Dia 2 setembre

comensaren a posar la trona de fusta, y dia 8. va ser el primer dia que s'hi va predicar y fonch el Sr. ecónomo D. Llorens Pascual.

Mes dia 13 octubre feren la Justicia en Manacor y dia 15. tregueren los escolans, y dia 18. mestre Llorens Galina torná altre vegada a ser escolá.

Añy 1840

Dia 5 abril de 1840 feren altre sorteo de 18 y 19 añys.

Dia 8. de dit mes y añy enterraren el R.º P. Lluís Pre. dominico, pero ja no lo enterraren en la iglesia.

Dia 4 juliol de dit añy posaren sant Pere y sant Pau nous en lo altar major.

Dia 5 de dit mes de juliol encantaren els trasts dels frares per fer casas, y dia 6. lo altre trast y dia 7 el Sr. Juliá Xema feu crida per trasts en el Barracar.

Añy 1841

Este añy a 25 maig donavan a las donas a jornal 7 & y dia 30 de dit mes 7 & 6. y 20 & a segar.

Dia 19. novembre de dit añy tomaren las creus de Manacor, com eran se creu den Topisa devora el Barracar, la del carrer de Ciutat, la de s'Antigó, la de Fartarix, y la de la Bassa, y las posaren en el Campo Santo.

Añy 1842

Dia 26 de maig del espresat añy va fer un fitbló de vent que sen dugué de dins es corral de can Juan Antoni Bruxa trescentas cincuenta teulas, y de altres parts diferents cosas.

Mes dia 29. agost de dit añy a las nou y mitja de la nit va fer una tal ventada, que tomá tretse molins.

Añy 1843

Dia 29 de juñy del espresat añy esquarteraren la campana qui es diu ne Aloy y es la mes grosa de Manacor, y dia 14 agost a las dotse y tres cuarts del dia la dugueren nova, la qual dugué el parey de lamon Martí Monar de la present vila.

Dia 23 de dit mes y añy circa las sis y mitja de la tarde, arribá a esta de Manacor un bisbe forasté que venia de Artá, el seu nom era Fernando de edat 55. añys y confirmá este añy 2542. entre nins y ninas, y dia 27. de dit mes consagrá la espresada campana, y dia 29. del espresat, a las sis y un quart, prengué la volta de Vilafranca.

Dia 17 del mes de setembre festa de dita campana, com es n'Aloy, y dia 26 la pujaren en el campanar, y dia 3 octubre fonch el primer dia que tocá de mort per el Sr. Miquel Domenge.

Dia 24 del antedit mes de setembre de 1843. feren en Manacor una grandiosa festa, y se deya se festa de la Pau, en la qual tot el ruedo de la Bassa estava tot ple de Arcadas de murta, y además al endret del carrer del Anell una especie de arch ab un anell penjat y corrian lo anell, y qui lo corrian eran un jovenet de Son Vaquer, un de Son Pou, y un de Son ..... Mes tots los fadrins es provaran a saltar, y a force de brahó pujar per una corda, y qui guañava li donavan una joya.

Añy 1844

Dia 10 de febrer de dit any, entregaren ses armas es constitucionals y dia 18. publicaren que no hi havia constitucionals, (**Milicia Nacional quiso decir**) y dia 19. sendugueren ses armas a Palma, y dit dia entregaren es vestit.

Mes dia 14. abril de dit any 1844. feren una quinta, y en Miquel de cas Comte tragué numero deu.

Mes dia 15 de dit mes y any, comensaren a fer feine a lo Hospital de Manacor.

Dia 17 de maig dit any vingueren micos y moneas y altres animas, y ballaven.

Dia 19. de dits mes y any a las onse y tres quarts de la nit, feu un tal llamp, qui va encendrer es moli den Beyó vehinat de ca Monseñó, y no quedaren molas ni lleñams.

Añy 1845

Dia 7 de juliol del referit any comensaren á tomar la presó vella per fer una pescateria nova.

Dit dia també comensaren la sacristía nova de la part de la Beata.

Y dia 4 agost fonch el primer dia que se va vendre peix en la pescateria nova: y dia 21. de dit mes de agost del any 1850. fonch el primer dia que es va vendre el peix en las taulas de pedra viva.

Dia 12 juliol 1845. acabaren de segar á Son Peretó, dit per un llorensí que hi segava, y segaren trenta y un dia, y guañaren 10 μ 15 & y dit segador també digué que dia 25 de dit mes va segar una rota que tenia, y jo receptor Guillem Llull y Serra dia 13 del espresat mes vaig veurer cosa de tres cortons a segar en la corturada den Poloni vehinat de la viña den Segismundo.

Dia 22 de dit mes de juliol de 1845. vaig anar a nel convent de Sineu y vaig dur á ciutat un retrato que deya: que Sor Ayna Puigdorfila dia 6 de janer de 1583. fundá el convent de dit Sineu, y ella va esser priora y Sor Bernardina Salvá vá esser la primera que fundá esta religió qui es diu de la Concepció, y lo fundá lo any 1484.

Dia 16. de setembre de dit any un tal Pere Lloro de la vila de Petra, ab las suas propias mans matá un ninet de uns set anys, a ganivetades , y ell propi vingué a donar part a casa de D. Llorens Truyols y Canalet, y preguntarenli perque lo havia mort, y respongué dit Lloro: perque vull qu'em maten. Daren part al Jutge, y partiren la volta de Petra, hont trobaren en la sua casa el ninet mort, y la guinaveta, sens haverse temut ningun vehinat, de modo que el batle de dita vila quedá de pedra perque no sabia res.

Añy 1846

Dias 16 y 17 del mes de febrer de 1846. feren en Manacor duas grans processons ab la Sanch per pregarias per aigo, y en la ultima processó hi havia 261. llums.

Dia 3 de maig de dit any que va esser la fira de Sineu de dit mes, y dia de la Invenció de la Santa Creu plugué tot lo dia, cuya aigo va esser molt profitosa; pero la que va fer despues que era el dia de la Aparició de St Miquel va ser molt dolenta y molt contrari a los sembrats.

Dia 10 de dit mes en Felanitx se varen vendre dos ruchs per 3 & y el Sr. Rafel Rosselló s'Hereu de Manacor en comprá un dels dos ruchs per nou doblers, y el maná a Manacor. Este dia referit jo me encontrava en Felanitx y vaig veure vendre una somera per 15 & y dia 21 de dit mes una ruca de un any la donaren per 12 &. – En dit mes el carritx anava a 15 dobles el quintá a 16, a 17 y a 18. y jo en vaig comprá. – Mes dit mes donaven a los homos per segar deu doblers y a las donas per arrancar

ordi set doblers, y a algunas cinch doblers.

Dia 4 de maig de 1846. comensaren a picar cantons per alsar el campanar de la parroquia, y dia 18 de dit mes lo comensaren a descubrir y dia 8 de juñy comensaren a pujar cantons, y dia 1.º desembre de dit any pujaren la ultima pesa, esto es, lo bolla, y jo relator Guiem Llull, alias Serra, vaig pujar en dit campanar, y la vaig tocar ab se má, y dia 25 de dit mes posaren se búxola o fletxa, feta per mestre Onofre Oliver ferrer.

Añy 1847

Entrant en dit any 1847. el blat de cada dia anava muntant, com es, a 17 & a 18 y ½ a 19 a 20 y a 21, y entrant en el febrer a 23 a 24, a 26 y a 27. y dia 12 de dit mes á 29. y en ciutat y Artá deyan que anava a 30 & y en Sineu las guixas se varen vendre a 24 & la barcella, a 25, a 26, y a 27. y los ciurons á 28 & 6.

Mes dia 7 de dit mes de febrer decarregaren en el port de Felanitx una barca de blat que se venia en el dit port a 23 & y el favó a 25 doblers lo aumut y las monjetas y ciurons a 5 & y las favas a 4 & y a 4 & 4.

Mes dia 17 mars del espresat any circa las cinch de la tarde arribaren en Manacor tres galeras de farina de tres calidats, esto es, 35. sachs de nou barsellas cascun, que feyen el cumpliment de 52 quarteras 3 barcellas, y la posaren en la botiga del Sr. Comte de Ayamans: la farina de primera clase la venian a 29 & 4 la barcella, esto es, cernuda y bona: la segona clase a 33 & 6 y la 3.ª clase a 36 &.

Mes dia 19 de dit mars 1847 feren una crida de cinch duros qui no vendria se farina a pes. – Mes dia 23 de dit mes, vingueren altres duas galeras ab 40 quarteras de blat y lo venderen a 27 & la barcella. – Mes dia 24 del referit mes, feren una crida de blat a 26 & en el port de Manacor y a casa den Sarrell a 25 & 6. – Mes dia 21 en la plassa de Manacor varen vendre los ciurons á 5 & 10 lo almut, y las guixas a 4 & y las figas secas a 5 doblés la lliura y per arrovos a 21 & 6.

Dia 27 abril el blat anava á 26 & la barcella, y dia 9 de maig lo ordi novell se va vendre a 10 & la barcella y dia 12 de dit mes dugueren á Manacor desde el port de dita vila 280 quarteras de blat, y feren crida a 25 & 6 y a 23 & 6 la Barcella y Pere Antoni Nadal alias Xafarrote va fer crida a 24 & 6: mes feren altre crida a 22 & 6. y dia 13 de dit mes en moltas parts ja es posaren a segar y per sant Juan el blat novell corria a 24 & la barsella.

Dia 5 de juñy de 1847. a las deu y mitja de la nit arribaren duas o tres compañías de tropa de infantería y dia 6 del matex mes a las cinch del matí arribá la cavallería, y a las cinch de la tarde la artillería y dia 23 de dit mes torná partir la artillería y dia 30 la infantería.

Nota de un gox de cugula que se arrabassá dins es corral de cas comte de Ayamans dia 21 de abril de lo espresat any 1847. cuyo gox tenia cent y tretse brins los mes alts tenian deu palms de altaria y los demás corresponent, y las fullas tenian quatre palms de llargari, y de amplaria ran dels brins esta línea _____ midadas per la meva ma propia, de modo que de alguns brins en vaig fer canons de pipa per fumar, y ningun home endevinava de que calidat eran. **(Esta clase de avena llamada de Hungría ó de Polonia que en 1847 parecía maravilla fue propagada en 1866 por los ingleses que disecaron la Albufera de Alcudia y en 1867 sembré unos cien granos en mi propiedad de Santa Maria y me dió poco mas ó menos el mismo resultado que tanto admiró a Llull. B. P.)**

Año 1848

Dia 16 abril 1848. en ciutat feren la entrada a nel nou bisbe de Mallorca: era petit, el seu nom Rafel Manso, y la seva edat 52 añs, cuya entrada era lo propi que la processó del Corpus, pues lo duyan ab támara y tota la musica, autoridats y demés noblesa, y tots els carrers endomassats, cuya noticia vaig escriure baix una carta que m'enviá mon fill Guiem qui ho va veure.

Dia 11. setembre del espresat any (**no dice cual, y repite esta misma noticia al pie de la letra en igual dia del año 1849.**) un poch foscando, mataren lamo de se Cabana, cuant entrava dins la partió de Son Joy, no molt enfora de las casas, el cual amo havia de esser lo arrendador de dit lloch, y se deya que el matex qui lo matá va anar á donar part que en tal banda hi havia un homo mort molt mal tractat, y se posá en camí la Justicia, y digueren los facultatius que tenia una ferida qui arribava en el fetje: mes dugueren cinch pedras, y una pesava 9. lliuras 2 unsas, y altres totas plenas de sanch y cabells.

Dia 17 de novembre del referit any, feu una gran vermeyó en el cel, la qual se va veure per totas parts de Mallorca, y fora Mallorca, motiu que jo el reseter vaig escriurer a n'el poble de Reus dia 19. de dit mes, y dia 15 de desembre vaig tenir resposta y em deya la carta que axi matex la varen veure; y moltisim espantosa, conforme per esta de Manacor feya temor y espant.

Año 1849

Vide dia 11 setiembre 1848.

Dia 12 de novembre del referit any de part del mati comensaren un pou en mitx de la Bassa prop de hont estava la creu y quant tingué de cent cinquenta a cent sexanta palms de fondaria, dia 16 abril de 1850. taparen dit pou.

Año 1850

Aquest any el blat sempre se mantengué a un matex preu com era a 15 y a 16 & la barcella, y los qui no culliren per pagar lo censal el pagavan ab diners a 15 y a 14 &.

Dia 1.er janer de dit any 1850. posaren quatre serenos, cuyos serenos eran los quatre celadors, es a dir un tal Rario, un tal Llorenso, un tal Ganancia y un tal Maravell.

Dia 13 de febrer del referit any dugueren los vint y quatre llits de ferro tots armats, márfaga, llen-sols, flassada, y coxins, cuyos 24 llits regalá al Hospital el Sr. Comte de Aymans, y dia 16 de dit mes hi dugueren los malalts ab processó, y dia 27 de maig de 1851. entre las vuit y las nou de la nit posaren el ninxo y lo altar ab la Mare de Deu de los Dolors en la capella de dit Hospital, cuyo ninxo y Mare de Deu fonch daurat y obrada per un tal Antoni Treufoch pintor: y qui ha fet este regalo es D. Jaume Morey Pre. y Pereté, de la present vila de Manacor.

Aquest any referit en tot lo any apenas plogué pero los sembrats sempre se mantenian molt freschs; pero en Campos ni Santañy no se cullí res, de modo que per esta de Manacor molts no culliren per pagar el censal, a causa de la sequedat molts de abres morian. Y dia 9 de abril pasaren per Manacor una guarda de egos de Marola de Lluchmajor, y las pasavan a la montaña de Artá, y dia 22 de juñy en passá altre guarda y també las manavan a dita muntaña, las quals causaven espant per la magror que tenian, pues el bestiar qui se morí era un sens nombre, per causa de la fam que patian.

Aquest any com tench dit que apenas plogué cuant vingué el segar no donavan casi res de jornal y a las escaradas prometian 32 & y 40 &. – Dia 27 de maig en es rafal Pudent llogaren una vintena

de homos y los donaven dotse doblers a quiscun, y dia 31 los llogaren á 1 &. y per molts parts arrancavan el grá per causa de la sequedat, y va esser per totes parts, de modo que per totes las vilas anaven a dur la aygua de dos y tres horas enfora. En Felanitx dia 7 de juliol veren en la escalonada de la iglesia mil gerras aturades ab centinetlas en la font que compartien s'aigo, y esto era cada dia. En Manacor encara que no hi faltás aygua tant de nit com de dia sempre era processó, tant de gent com de bestiar, tots los que porian umplian las cisternas; pero el pou de devant es molí den Beyó, ni el seu, ni es del Sr. Xema may mancabaren, y quant vingué el dia 30 de dit mes de juliol feu una grandiosa aygada que el torrent venía molt gros, y per totes parts era una mar de aygo.

Dia 6 setembre de 1850. vaig rebre una carta una carta de mon fill Guiem que me deya lo sigüent: – Sabreu com dia 3 de aquest mes actual a las duas de la tarde se posá a plourer una aygua molt forta, que no cesá hasta las deu de la nit y lo endemá dia 4. a las 10 del matí, altre volta torná a plourer molt mes fort que durá hasta el mitx dia, a cuya hora la Riera rompé per en mitx del camp en direcció a la porta de Jesus cuyo pont sobrepujá mes de tres plams pardemunt las barandillas, tomant estas y umplint tot el vall, y amenassant anegar tota la vila de avall de ciutat. Pogueren en el principi tancar las portas, y per una crida hi feren anar tots els picapedrers a treballar, y a las nou de la nit feren altre crida que tots los carros de ciutat immediatament hi anasen carregats de terra y pedras de qualsevol part fossen ab lo qual lograren fer un bon parapeto darrera dita porta de Jesus, porque la multitud de aygo qui envestia no obris las portas, y a mes de axó esta nit hi havia señals que plouría ab molta mes forsa que no ho havia fet de dia, lo que felisment no va esser axí; pero totes las casas de la Rambla y Mercat tenian mes de tres palms de aygo dins, y es Bron y devant s'hort del Rey parexia la mar. A mes de axó per el predio Son Serra, casas de camp destruidas, horts, abres y casas, y molta de gent qui demanava auxili, y si axí com va succeir de dia hagués estat en la nit, sería estat lo mateix que altres vegadas com mos conta la Historia de Mallorca, encara que esta vegada sols han mort dos homos; pero de animals, casas y terras es desconsolador el dany que se veu ha fet. Despues de succehit tota la murada de aquella part se umplí de gernació qui mirava aquell inundament que parexia el diluvi universal.

Mes dia 15 de dit mes y any, la tempestat fonch en Manacor. Dit dia circa las duas de la nit se posá a plourer hasta las set del matí cuyo dia era la darrera fira, y entre sis y mitja y set vingué tal torrentada que cubrí casi del tot el Pou Redó, y en lo abeurador dexá señal en las columnas a deu palms de alsada. Considerau quina abundancia de aygua debaxá que tot el carrer de las Parras se encontrava en sis o set palms de aygua, totes las caxas, cadiras y lliets, tot nadava, y ab cavalls treyan las personas mitx vestidas y enredades, y a molts ab brou no las porian retornar, cuyo brou el donava el metje Ferrer devall la volta de casa seua. Dita torrentada duya de amplaria desde la pujada de la costa del metje Ferrer, o bé den Aulesa hasta Can Veyñ de Fartarix, la qual cubría tot el carrer den Blanch, y esfondrá algunas casas, y los tres ponts y el des Corté tot in totum, y prengué per lo carrer del Fum, y tambe s'endugué molts de trastos de casa, tomá tota la mitjanada del jardí com entram en el carrer del Fum, y a la terra den Rafalino la vá umplir tota de pedreñy, y la casa mes prop del Corté casi la cubrí de terra, y las botas del Celler de la Posada de Poca Farina las tombá a totes de plá, y el sestador de devora el Pou Llarch estava ple de ovelas, y en tregueren nou ó deu de mortas, pues era cosa de espant el mal que va fer per totes parts de abres, parets, jardins y terras destrossadas para sempre. A se Plana s'endugué lo aljub, y no dexá fonament de ell, y unas quaranta o cinquanta figueras grossas.

Mes dia 17 de juny vaig rebre una carta de Palma qui em deya las sigüents desgracias succeidas dins el termini de quatre mesos. Primera un capellá se tirá des terrat a baix, y un homo desde la murada. Una dona se degollá. Altre homo se tirá dins un pou. Un soldat matá un paisá en Pollensa. Un artillé doná de puñaladas a una dona. Un carabinero forssá una jova y la matá. Un altre que es deya robá quatre mil duros: en fin dit any tot eran desgracias com ja está dit en el mes de setembre.

Añy 1851

Dia 4 de febrer de 1851. entre sis y set horas del vespre, tres homos anaren a robar en el predio el Caparó, y dia 5 a la una de la tarde ja los posaren presos en casa del jutje y dia 25. de dit mes en pasaren un per las armas dins la terra de la madona del amo en Domingo Rafalino prop dels Pontets. Este homo era de Ariañy, pero son pare era de Manacor, y per sos propis peus fumant un cigarro aná al suplici sens perdre un punt de la marxa que tocava el tambor, cosa de admirar, y ajonollat demaná perdó.

Dia 13 de maig del referit any circa las deu de la nit, dugueren es patíbulo per dar volta de garrot a un compañero del pasat per las armas dia 25 febrer, anomenat un tal Roca de Petra y dia 20 maig dit, a las onse y mitja del dia arribaren duas compañías de Cazadors, y dia 22 a las deu y minuts li daren volta de garrot, y ell propi antes de posarlo en es palo, esplicá los seus vicis que tenia, donant avis a tots los pares. Despues de mort, el Sr. ecónomo D. Llorens Pascual Pre. pujá demunt es cadafal, y feu una práctica molt bona, referent a la vida y mort de dit Roca, que feya eternir hasta las pedras. Me havia olvidat de dir que en punto de las nou del matí lo tregueren de la capella y demunt un ase lo dugueren a dit patíbulo, ab unió de altre compañero anomenat un tal Sastre, descendent de Felanix qui tambe anava demunt un ase, lo cual presenciá la mort del dit Roca ab una argolla en es coll, y fonch condemnat a cadena perpetua. El espresat patíbulo estava posat pardemunt la torre de s'Anagista en el camí qui va a la Cabana, y á las deu y dos minuts posaren dit Roca en el palo com tench dit y a las deu y cinch minuts ja va haver dada la ánima a Deu N.º Sr. quedant en dit palo despres de mort hasta lo sol post.

Este any 1851. el blat se mantengué casi a un matex preu, com era á 15. á 16. a 17. y a 17 ½ . lo mes car a 18 & la barcella, cuyo any per moltas parts de Mallorca va ser una cosa fora mida de poy y rovell en es sembrat. El jornal fonch tot lo any molt sensill com era 15. doblers, 16. y a 3 & los homos, y a las donas 1 &, set doblers, y no pasaren els vuyt, pues la fam qui es patia era de admiració. Feren algunas partions de escudella ab un billet, y los donavan duas escudellas per persona: mes en la Rectoría partiren algunas partions y donavan tres doblers per persona. – Dia 11 de mars lamon Juan Amer alias Correu, qui era batle, se posá á dexar farina de xexa y favas, farina a 18 & 4 y las faves a 16. y doblers comptans la farina a 16. y dexá molta farina assentada per la mia ma propia.

Mes cuant vingué el segar com es a 4 de maig donaven de jornal 15 doblés y 12 doblés, y com el temps no donava pressa a causa de mantenirse fresch, el jornal no pujá mes que 4 &, 5 & 6 y 6 &: y la semana del Corpus, com era dia 16 dia 17 y dia 18 de juny donavan 10 & y 12 &. estos foren los preus mes aventatjats, los escaraders estigueren mes bé que los jornalers, perque donaven a las escaradas 8 μ y 7 μ 10 &: Mes estant en el mitx del segar com era dia 10. 11. y 12 de juñy, no es trobava blat a comprar ab los doblers, esto es las molineras; pero dins estos dos ó tres dias ja en venian á nel matex preu com era a 16 & al qual jo en vaig comprar.

He sacado esta copia, arreglandola segun el orden cronológico, de un libro in octavo forrado de pergamino, que me ha facilitado un amigo natural y vecino de la villa de Manacor, quien me ha asegurado es el original, escrito de puño propio del honrado Guillermo Llull, y en cuya primera página se lee lo siguiente:

– “**Llibre de algunas noticias de lo que ha suceit y pasat hasta el present, advertint que si los mesos no venen arreglats, que no tenguin dupte en esta cosa, per motiu que no ho asentava hasta sebrer la cosa ben certa. A mes de axó ho notava en alguns paperets, y quant vaig voler posarho en este llibre no los vaig encontrar a tots ni tampoch seguits, y esto es la causa de no venir arreglat dia per dia; pero tot lo que se encuantré escrit es ben cert**” –

Al fin del libro se lee, escrito de otra mano:

– “Dissapte a 24 de mars del any 1855, a las tres de la tarde morí mestre Guiem Llull y Serra”.

Palma 28 mayo 1860.

Bart.º Pascual

Agraïments

Agraesc a Albert Carvajal Mesquida, Antoni Riera Vives, Maria Magdalena Salas Burguera, Maria Pilar Castor Binimelis i Sebastià Sansó Barceló l'ajuda prestada a l'hora de desenvolupar la investigació d'aquesta comunicació.

ARXIU I BIBLIOTEQUES CONSULTADES

Arxiu Municipal de Manacor (AMM)

Arxiu del Regne de Mallorca (ARM)

Biblioteca de la Fundació Bartomeu March

BIBLIOGRAFIA

BOVER, Joaquim Maria (1976). *Biblioteca de escriptors baleares*. Barcelona: Curial.

FUSTER, Gabriel (2006). *Història de Manacor*. Palma: Leonard Muntaner

RIERA, Juan (2005). *Historia de Manacor*. Siglo XIX. I part. Manacor.

— (2006). *Historia de Manacor*. Siglo XIX. II part. Manacor.